

Kwetsbare groepen biologische agentia; zwangeren en jeugdigen

In het arbobesluit zijn er voor twee groepen bijzondere werknemers aanvullende voorschriften opgenomen, omdat zij extra kwetsbaar zijn. Deze regelgeving heeft betrekking op **zwangerschap**: (tijdens de zwangerschap en werknemers tijdens lactatie) en **jeugdige werknemers**. Deze groepen dient u extra te beschermen tegen besmettingsrisico's.

In de praktijk betekent dit dat zwangeren niet werkzaam kunnen zijn bij een cliënt die besmet is met bijvoorbeeld hepatitis B of rode hond. Ook dient u rekening te houden met het feit dat vaccinatie en het gebruik van medicatie bij een (mogelijke) besmetting (postexpositieprofylaxe) bij zwangeren en vrouwen die borstvoeding geven niet altijd mogelijk is. Dit betekent dat vaccinatie bij voorkeur vóór de zwangerschap plaatsvindt. Daarnaast worden zwangere vrouwen extra beschermd tegen besmetting met agentia waarvoor de behandeling complicaties kan opleveren in de zwangerschap.

Voor jeugdigen gelden ook specifieke regels. Zij mogen onder meer niet blootgesteld worden aan agentia vallend onder categorie 3 of 4. Jeugdigen die nog in de groei zijn, kunnen extra vatbaar zijn voor enkele ziekten.

Bijlage 1: Jeugdigen en biologische agentia

Jeugdige werknemers worden in de Arbowetgeving extra beschermd. De reden hiervoor is tweeledig: enerzijds beschikken zij nog niet over de werkervaring en het inschattingvermogen om risico's goed in te schatten en anderzijds is er gevaar dat hun lichamelijke en geestelijke ontwikkeling schade ondervindt door factoren in het werk. Dit is als volgt omschreven in het Arbeidsomstandighedenbesluit, art. 1.36:

1. Indien in een bedrijf of inrichting een of meer jeugdige werknemers werkzaam zijn of plegen te zijn wordt in de risico-inventarisatie en -evaluatie, bedoeld in artikel 5 van de wet, in het bijzonder aandacht besteed aan:

- a. de specifieke gevaren op het gebied van arbeidsomstandigheden als gevolg van een gebrek aan werkervaring, het niet goed kunnen inschatten van gevaren en het niet voltooid zijn van de geestelijke of lichamelijke ontwikkeling van de jeugdige werknemer;
- b. de uitrusting en inrichting van de arbeidsplaats;
- c. de aard, de mate en de duur van de blootstelling aan stoffen, agentia en fysische factoren;
- d. de keuze en het gebruik van arbeidsmiddelen en persoonlijke beschermingsmiddelen;
- e. het geheel van werkzaamheden in het bedrijf of de inrichting en de organisatie daarvan, en
- f. het opleidingsniveau van de jeugdige werknemers en de aan hen te geven voorlichting.

2. Voorts wordt in de risico-inventarisatie en -evaluatie bijzondere aandacht besteed aan de niet-volledige lijst van agentia, procédés en werkzaamheden, opgenomen in de bijlage bij de richtlijn.

Werk waaraan grote risico's kleven mogen dus niet of slechts onder direct toezicht worden uitgevoerd. Op het gebied van biologische agentia geldt dit bijvoorbeeld voor werk waarbij

blootstelling aan biologische agentia mogelijk is, die zijn [ingedeeld in categorie 3 of 4](#). Daarvoor geldt een absoluut werkverbod.

Artikel 4.105. Arbeidsverboden voor gevaarlijke stoffen en biologische agentia

Lid 2. Jeugdige werknemers verrichten geen arbeid met of worden niet blootgesteld aan biologische agentia van categorie 3 of 4, bedoeld in afdeling 9 van dit hoofdstuk.

Tot deze categoriën behoren hepatitis en HIV virus.

Wat betreft de feitelijke kwetsbaarheid zijn er aanwijzingen dat jeugdigen extra risico's lopen omdat hun immuunsysteem nog niet volledig op peil is en de kans bestaat dat zij specifieke afweer tegen bepaalde organismen nog niet hebben ontwikkeld. Soms komt een extra gevoeligheid voor ontstekingen/infecties pas op de puberleefijd tot uiting. Als de jongeren nog in de groei zijn, kan een ontsteking extra nadelige effecten hebben, omdat er groeiwijkingen kunnen ontstaan. (bron www.kiza.nl)

Bijlage 2: Zwangerschap, Lactatie en Biologische agentia

Zowel de moeder als het kind moeten extra beschermd worden bij een risico op blootstelling aan biologische agentia die de zwangerschap of het (ongeboren) kind schade kunnen toebrengen. Daarnaast is aandacht nodig voor het feit dat sommige medicatie en ook vaccinatie niet toe te passen is tijdens de zwangerschap. Dat houdt dus ook in dat na een incident de zwangere vrouw anders behandeld moet worden en dan is de vraag of er een alternatief voor is dat niet schadelijk is voor de vrouw en haar kind. Om deze redenen is specifiek beleid met betrekking tot biologische agentia en zwangerschap vereist.

Uiteraard moet zoveel mogelijk uitgesloten worden dat zwangere vrouwen aan schadelijke organismen blootgesteld worden. In de wetgeving is voor twee agentia een expliciet verbod opgenomen.

Arbobesluit artikel 4.109. Arbeidsverboden enkele biologische agentia

Het is een zwangere werknemer verboden arbeid te verrichten waarbij zij kunnen worden blootgesteld aan de biologische agentia Toxoplasma en Rubellavirus, bedoeld in afdeling 9 van het Arbobesluit, tenzij is gebleken dat zij hiervoor immuun is.

Voor de overige risico's hanteert u het zogenaamde RAAK principe (zie [Handreiking Zwangerschap en Arbeid, stichting van de Arbeid](#), module C). RAAK staat voor:

1. **R**isico's wegnemen binnen de eigen functie en de eigen werkplek;
2. **A**anpassen van het werk en/of aanpassen van de werk- en rusttijden;
3. **A**nder werk;
4. **K**eerpunt in de aanpak, namelijk het vrijstellen van werk.

Voorbeelden van gevaren van veel voorkomende biologische agentia zijn:

- Bij zwangere werknemers kan besmetting van Hepatitis B in het ergste geval leiden tot de besmetting van het ongeboren kind. Bij een Hepatitis A besmetting kan dit bij zwangere werknemers in het ergste geval leiden tot een abortus.
- Zwangere werknemers hoeven geen speciale maatregelen te nemen in het geval van MRSA-dragerschap in hun omgeving. Bij borststuwing, tijdens bijvoorbeeld borstvoeding, lopen dragers wel meer kans op een mastitis (ontsteking van de borstklier) in het kraambed.

Andere negatieve effecten bij blootstelling aan biologische agentia op zwangerschap en het ongeboren kind zijn: vermindering van de vruchtbaarheid en foetale schade. De kennis over de negatieve effecten is nog volop in ontwikkeling.

In de onderstaande tabel staat een overzicht van biologische agentia waarvan nu bekend is dat zij tijdens de zwangerschap en lactatie nadelige effecten kunnen veroorzaken. Deze lijst is samengesteld uit literatuurgegevens, maar niet uitputtend. Er zijn zeker nog meer onbekende infectieuze agentia die nadelige effecten kunnen hebben.

Effect op vruchtbaarheid	Overdracht naar de foetus	Foetale schade	Abortus
Chlamydia Bofvirus HIV	HIV Hepatitis B Hepatitis E Cytomegalie Parvo B19 Varicella (Waterpokken) Enterovirussen Toxoplasmose Tuberculose Borreliose (Lyme)	Cytomegalie Hepatitis E Rubella Parvo B19 Herpes simplex Varicella (Waterpokken) Enterovirussen Toxoplasmose Tuberculose Malaria Coxsackie B Influenza Q-fever Bof	Rubella Mazelenvirus Bof Malaria Listeria Psittacosis Hepatitis A Hepatitis E Leptospirose Borreliose (?) Brucellose Chlamydia ovii

(Bron: KIZA www.kiza.nl)

Zie ook het onderdeel Zwangerschap en Arbeid in de arbocatalogus VVT.

Zie ook [Handreiking arbomaatregelen Zwangerschap & Arbeid](#) / Module C: biologisch agentia,

Uitgave: Stichting van de Arbeid